

בבא קמא מ"ג

אמר רבי שמעון בן לקיש, שור שהמית את העבד שלא בכוונה, פטור משלשים שקלים של עבד, שנאמר: "בְּכֶסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים, יִתֵּן לְאֲדֹנָיו וְהַשּׁוֹר יִשְׁקָל", כל זמן שהשור בסקילה בעלים משלמים שלשים שקלים, אין השור בסקילה אין משלמים שלשים שקלים. רבה אמר שור שהמית בן חורין שלא בכוונה פטור מכופר¹⁷², שנאמר: "הַשּׁוֹר יִשְׁקָל וְגַם בְּעֲלָיו יוֹמֵת" "אִם בְּפֶרַח יוֹשֵׁת עָלָיו וְנָתַן פְּדִיָּן נִפְשׁוֹ". כל זמן שהשור בסקילה בעלים משלמים כופר, אין השור בסקילה אין משלמים כופר.

המית שורי את פלוני או את שורו והקשה אביי ממה ששנינו, בעל שור שהודה ששורו משלם ע"פ עצמו בתורת דמים הרג שור או אדם, הוא משלם כופר על פי עצמו אפילו שהשור אינו נסקל אלא על פי עדים. ואמר רבה, שבעל השור אינו משלם על פי עצמו בתורת כופר, כיון שהשור אינו נסקל על פי הודאתו¹⁷³, אינו משלם כופר על פי עצמו, אלא הוא משלם בתורת דמים¹⁷⁴, שמשלם ליורשים את דמיו של ההרוג. שאל אותו אביי, אם הוא משלם בתורת דמים קשה הסיפא, המית שורי את עבדו של פלוני אינו משלם על פי עצמו, מפני שמודה בקנס פטור. מדוע הוא אינו חייב לשלם את דמיו של העבד?

בן חורין משלם בתורת דמים כשאין עדים משום שמצאנו שהוא משלם כופר ע"פ עצמו

בקנס¹⁷⁵. אבל איני רוצה לתרץ לך תירוצים דחוקים, והרישא והסיפא מדברות בדמים. אלא שבבן חורין שמשלם בתורת דמים על פי עצמו, ומשלם כופר על פי עצמו, אם באו עדים ויש ספק אם השור מועד או תם והמזיק מודה שהוא מועד, הוא משלם כופר על פי עצמו שהרי הכופר הוא ממון ולא קנס¹⁷⁶. אבל בעבד שאינו משלם קנס על פי עצמו כלל. שהרי אם באו עדים והעידו שהשור הרג עבד ולא יודעים אם השור הוא תם או מועד. ובעל השור אמר שהשור הוא מועד, אינו

172 רבה סבר כר"ע אבל לר"א ודאי שחייב. רש"י ותוס'. ואביי סבר שר"ע מודה שחייב כופר במועד גם שלא בכוונה ונתרבה מואם כופר". אבל תם על פי עדים אינו משלם כופר בכוונה משום שהביאו לבי"ד וישלם לך. וגם בשלא בכוונה אי אפשר לרבותו מ"אם כופר". ולכן ר"ע הקשה היטב לר"א גם לפי אביי. ונראה לר"י שרב ושמואל שנחלקו במשנה שור שהיה מתחכך בכותל, בכופר שלא בכוונה נחלקו לפי ר"ע. תוס'.

173 כמיתת הבעלים כן מיתת השור. רש"י.

174 רש"י מפרש שכשיש לו נכסים הוא משלם בתורת דמים את פחת דמיו ליורשיו, אבל כשאין לו נכסים אינו משלם מפני שאינו חייב בכופר לכפרה. התוס' מפרש שהנפקא מינא בין כופר לדמים היא אם המזיק מת. אין כן כופר משום שאין כפרה למתים אבל היורשים חייבים לשלם בתורת דמים. ועוד שאפשר למחול על הדמים אבל לא על הכופר. תוס'.

175 ויש לפרש את המשנה, המית שורי את פלוני משלם את התשלומים שהכתוב חייבו בכופר בתורת דמים. אבל כשאמר המית אל עבדו של פלוני לא ישלם לעולם את התשלומים שהכתוב חייבו על פי עצמו. תוס'.

176 אלא שאם אין עדים שנגח והרג אדם אינו משלם כופר משום שהשור אינו בסקילה. רש"י.

משלם שלשים של עבד על פי עצמו. שהרי הוא קנס, ומודה בקנס פטור. אם אין עדים שנגח והרג עבד אינו משלם את דמיו על פי עצמו.

כל שחייב בנן חורין חייב בעבד הקשה רב שמואל בר רב יצחק ממה ששנינו, כל בין בכופר בין במיתה שחייב בנן חורין חייב בעבד בין בכופר בין במיתה.

וכיון שעבד אין משלם כופר, מוכרח שהכוונה לדמים. וכיון שבנן חורין משלם דמים על פי עצמו, גם בעבד משלם על פי עצמו. וקשה מדוע שנינו שבעבד אינו משלם על פי עצמו? יש אומרים שהוא הקשה והוא מתרץ את קושיתו. ויש אומרים שרבה אמר לו שיש לפרש את הברייתא כך, שאין הברייתא מדברת במודה על פי עצמו אלא כשהעידו עדים, וכל מי שחייב כופר כשהשור נגח בנן חורין בכוונה ויש על כך עדים, כשהשור גגח עבד בכוונה על פי עדים חייב קנס. וכל מי שחייב דמים ולא כופר, כשהעידו עדים ששורו נגח בן חורין שלא בכוונה, חייב דמים כשעדים העידו¹⁷⁷ שהשור נגח עבד שלא בכוונה. אבל אם הודה על פי עצמו בעבד פטור מהקנס.

א"כ באשו ע"פ עדים שלא בכוונה אמר לו רבא, אם אומרים שיש דמים למיתת אדם משלם דמים במקום שאין כופר וקנס, נאמר שישלם דמים באשו

שלא בכוונה, על פי עדים. שהרי יש באש תשלום עבור נזיקין¹⁷⁸. ושואלת הגמרא מנין לרבא שאינו משלם דמים על פי עדים באשו שלא בכוונה? אם נאמר ממה ששנינו במשנה, היה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור¹⁷⁹. הרי ריש לקיש אמר שהמשנה מדברת כשהצית את האש בגופו של העבד, והוא חייב מיתה ופטור מתשלומים משום 'קים ליה בדרבה מיניה! ואם ממה ששנינו בברייתא, חומר באש מבבור שהאש מועדת לאכול בין דבר הראוי לה ובין דבר שאין ראוי לה. ולא נאמר שבאש משלמים דמים שלא בכוונה. נאמר 'תנא ושייר', התנא לא מונה את כל הדברים שאש חמור מבור.

רבא הסתפק אם באשו ע"פ עדים אלא אומרת הגמרא, רבא בעצמו הסתפק בדין זה, שלא בכוונה משלם דמים

האם משלם דמים באשו שלא בכוונה או לא. האם בשור שבכוונה משלם כופר משלם דמים שלא בכוונה, אבל באש שאינו משלם בה כופר אינו משלם דמים שלא בכוונה. או שכיון ובשור שלא בכוונה משלם דמים אפילו שאינו משלם כופר, גם באש משלם דמים אפילו שאינו משלם כופר,

177 אבל שלא על פי עדים אינו חייב בעבד דמים. הואיל ומצאנו בעל פי עצמו חילוק בין כופר של בן חורין, לבין קנס של עבד. אבל בעדים שלא בכוונה לא מצאנו חילוק בבין כופר לקנס של עבד. רש"י

178 רש"י מפרש שבכוונה אינו משלם דמים משום קי"ל בדרבה מינה. התוס' כתבו שכל שכן שישלם דמים באש בכוונה שאל"כ כיצד דייקו מעבד כפות לו אולי הוא בכוונה. והקושיה הא רק למ"ד אשו משום ממונו, אבל למד משום חציו הוא אדם המזיק. תוס'.

179 ורבא סובר שפטור על העבד והגדי, אין תשלומים לעבד במקום שאין קנס, ועל הגדי משום שהיה לו לברוח. אבל לא משום קי"ל בדרבה מינה משום שאשו משום ממונו ואין חיוב מיתה. רש"י.

ולא ידענו מה הדין, ונשארה הגמרא בתיקון.

רב דימי אמר בשם ר"י "אם כופר" כשרב דימי בא מארץ ישראל לבבל אמר בשם רבי לרבות כופר שלא בכוונה יוחנן, שלומדים מהכתוב: "אם כפר יושת עליו ונתן פדין נפשו" לרבות כופר שלא בכוונה. ואפילו שאם השור נגח אדם שלא בכוונה ומת השור אינו נסקל, בעל השור משלם כופר, ורבי יוחנן חולק על רבה. אמר לו אביי, אם כן נדרוש מהכתוב: "אם עבד יגח השור" לרבות דמי עבד שלא בכוונה? ואם תאמר שכן הדין, קשה ממה שריש לקיש אמר שור שהמית את העבד שלא בכוונה פטור משלשים שקלים של עבד? אמר לו רב דימי, האם אתה מקשה מאדם על אדם אחר! ריש לקיש חולק עם רבי יוחנן.

וכשרבין בא מארץ ישראל אמר בשם רבי יוחנן שלומדים מהכתוב: "אם עבד יגח השור" לרבות עבד שלא בכוונה כעבד בכוונה. שואלת הגמרא, ריש לקיש שאינו דורש "אם עבד" לרבות עבד שלא בכוונה, האם גם אינו דורש מ"אם כפר" לרבות כופר שלא בכוונה? עונה הגמרא שאפשר לומר שלמרות שריש לקיש אינו דורש "אם עבד", הוא דורש מ"אם כפר" לרבות כופר שלא בכוונה. מפני ש"אם עבד יגח השור", אינו כתוב לגבי תשלומים אלא לגבי נגיחה. ו"אם כפר יושת עליו" כתוב לגבי תשלומים.